

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Aan de Directeur-Generaal van de
Volksgezondheid
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
drs. A. Berg
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683
T 030 274 91 11
F 030 274 29 71
info@rivm.nl

Ons kenmerk
0059/2020 LCI/JvD/at

Behandeld door
LCI
T (030) 274 7000
F (030) 274 4455
lci@rivm.nl

Datum 8 juni 2020
Onderwerp Advies heropenen was-, toilet- en douchevoorzieningen op campings
en vakantieparken

Geachte mevrouw Berg,

Het ministerie van VWS heeft op 3 juni het RIVM gevraagd te adviseren over het
het verantwoord heropenen van was-, toilet- en douchevoorzieningen op campings
en in vakantieparken.

Achtergrond

In onderstaande aanvullende adviezen wordt beschreven met welke specifieke
aspecten binnen was-, douche- en toiletvoorzieningen rekening gehouden moet
worden om de overdracht van SARS-CoV-2 zoveel mogelijk te beperken. De
geformuleerde adviezen vormen het uitgangspunt om verantwoord te heropenen
en de kans op verspreiding van het nieuwe coronavirus binnen deze setting zo laag
mogelijk te houden.

Naast specifieke COVID-19-maatregelen kan er ook sprake zijn van reeds
bestaande, aanvullende en/of strengere maatregelen vanuit de kwaliteitsnormen
of (arbeidsomstandigheden) wetgeving, bijvoorbeeld op het gebied van hygiëne en
ventilatie; deze zijn leidend en onverminderd geldig.

Brancheverenigingen kunnen met deze adviezen eigen protocollen uitwerken ter
voorbereiding op openstelling. Bij het openen gelden uiteraard nog steeds de
RIVM-richtlijnen en de maatregelen van de Rijksoverheid. Ondernemers van
dergelijke voorzieningen zijn zelf verantwoordelijk voor het toepassen van deze
richtlijnen en maatregelen binnen hun bedrijf en voor de gezondheid en veiligheid
van medewerkers bij de uitoefening van de werkzaamheden.

Aanvullende adviezen was-, douche- en toiletvoorzieningen

Er zijn diverse vragen over de verspreiding van het SARS-CoV-2 in bijzondere
settingen met afwijkende luchtvochtigheid, temperatuur en ventilatie, zoals in
douchevoorzieningen. Recente inzichten geven aan dat een hogere
luchtvochtigheid in douches waarschijnlijk niet leidt tot een bevordering van de
transmissie van het coronavirus, waarmee het beleid om 1.5 meter afstand te
houden afdoende is in douche-, was- en toiletvoorzieningen. Tevens wordt in het

algemeen goede ventilatie als een gunstige omstandigheid gezien om transmissie te voorkomen.

Datum

8 juni 2020

Ons kenmerk

0059/2020 LCI/JvD/at

Het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) heeft algemene hygiënerichtlijnen en de [hygiënerichtlijn](#) voor kampeergelegenheden, jachthavens en groepsaccommodaties. De punten hieronder zijn de minimale eisen die worden gesteld. Houd ook rekening met aanvullende maatregelen wat betreft hygiëne of schoonmaak vanuit eigen richtlijnen/kwaliteitseisen of (arbeidsomstandigheden) wetgeving van de onderneming/instelling/branche/sector.

- Beperk het aantal personen in de was-, douche- en/of toiletruimtes, zodat bezoekers altijd 1,5 meter afstand kunnen houden. Laat bezoekers met onderling 1.5 meter afstand buiten wachten.
- Intensiveer de schoonmaak van toiletten, was- en douchevoorzieningen, minimaal meerdere keren per dag en zorg voor regelmatige controle op de (hygiëne)omstandigheden in de sanitaire voorzieningen.
- Zorg voor voldoende (hand)zeep voor de bezoekers en papieren handdoekjes in de was-, douche- en/of toiletruimtes.
- Zorg dat de medewerkers over eigen toiletten/omkleedruimtes etc. beschikken met goede mogelijkheden tot onderling afstand houden en toepassen hygiënemaatregelen.
- Ventileer of lucht ruimtes zo vaak als mogelijk. Bijvoorbeeld door de ramen en/of deuren open te zetten of het gebruik van mechanische ventilatie.

Tot een nadere mondelinge toelichting ben ik gaarne bereid.

Hoogachtend,

Prof. dr. J.T. van Dissel
Directeur CIb